

suradnju koja je dovela do nje te donosi osnovne informacije o fondu nacrtu koji je njezinim predmetom. Klara Klarić, konzervatorica–restauratorica Radionice za konzervaciju i restauraciju papira Državnog arhiva u Splitu, u poglavlju *Konzervacija i restauracija nacrtu* (str. 15–18) opisala je oštećenja na nacrtima te način na koji su tekli konzervatorsko–restauratorski radovi na njima.

Glavni dio knjige počinje kratkim pregledom povijesti razvoja Sinja, sukoba s Mlecima i Osmanlijama te boravka franjevacu u Sinju (*Povijesni kontekst*, str. 19–24). Najveće poglavlje ove knjige nosi naslov *Izgradnja svetišta Gospe Sinjske prema nacrtima iz arhiva samostana* (str. 25–54). U njemu se prati povijest izgradnje svetišta od najranijih sačuvanih nacrtu do druge polovice 20. stoljeća. Naglašena je važna uloga mletačkog plemića Alvisa III. Sebastiana Moceniga, tada generalnog providura u mletačkoj Dalmaciji, a kasnije i dužda, u počecima izgradnje predmetnog kompleksa. Nacrti se analiziraju od najstarijih prema mladima te se atribuiraju autorima. Ponajveći dio nacrtu odnosi se na nacrtu te Bernarda Bernardija, arhitekta koji je zahvate na sinjskom svetištu izvodio od 1974. do 1976. godine. Vrijedni su i zanimljivi prijepisi dijelova pisama kao i važnijih tekstova s nacrtu, a povlači se i paralela s drugim crkvama na kojima su radili majstori koji su radili i u Sinju (primjerice G. Visaggio radio je, između ostalog, i na katedrali u Makarskoj).

Izgled crkvenog pročelja u 300 godina povijesti Svetišta (str. 55–68) poglavlje je u kojem se opisuju dvije glavne faze izgleda pročelja: od 18. do 19. stoljeća te od 1953. do danas. Pročelje nije pretrpjelo značajnije intervencije koje bi promijenile njegov izgled sve dok 1944. u bombardiranju saveznika nije znatno oštećeno. Darka Bilić vremenskim redom analizira što je tko radio na pročelju od 1953. do danas te zaključuje da

je zbog mnogih intervencija autorstvo nad današnjim pročeljem teško pripisati samo jednomu arhitektu. *Izgradnja zvonika* (str. 69–83) poglavlje je koje prati razvoj i izgradnju možda i najzanimljivijeg dijela tog kompleksa — zvonika. Njegova je, naime, izgradnja bila predviđena već početkom 18. stoljeća, ali je veći zvonik crkva Gospe Sinjske dobila tek u drugoj polovici 19. stoljeća. Autorica navodi, opisuje kontekst nastanka te analizira brojne, do sada javnosti nepoznate, prijedloge za izgradnju novog zvonika te ih atribuiru autorima (Andrija Perišić, Dujam Marcocchia, Giovanni Battista Antonio Inchiostri, Karlo Bartolotti s inženjerom Graziom) čije životopise također donosi u jednom elegantnom grafičkom rješenju uvlačenjem teksta životopisa i korištenjem manjeg fonta slova, pritom ne opterećujući tekst nepotrebnim opširnim fusnotama, a istovremeno ne utopivši životopise bezlično u glavninu teksta.

Izgradnja redovničkoga kora u posljednjoj četvrtini 19. stoljeća prema projektu Bartolotti/Grazio opisana je u poglavlju *Preoblikovanje redovničkog kora* (str. 85–89), a duga povijest samostanskoga kompleksa u poglavlju *Pregled izgradnje samostanskih prostorića* (str. 91–108) čije je oblikovanje dovršeno tek početkom 21. stoljeća, iako su najstariji nacrti za oblikovanje tog dijela kompleksa nastali još davne 1702. iz ruke inženjera Antonija Benonija. To je ujedno dio kompleksa za koji je sačuvano nekoliko nacrtu, ali od kojih nijedan nije u cijelosti ostvaren i koji se zbog toga dosta sporo razvijao. Jednako tako nikada nije realizirana većina zahvata kojima bi se naglasio i prostor u blizini crkve i samostana (a ne samo franjevački kompleks), iako je to bio cilj nacrtu i projektanata od samog početka. O tome autorica piše u poglavlju *Samostan kao polazište za urbanističko oblikovanje Sinja* (str. 109–112).

Fond nacрта Franjevačkog samostana čuva i druge nacрте objekata u čijoj su organizaciji izgradnje sudjelovali sinjski redovnici (Vinjani, Stablina), kao i projekt za izgradnju franjevačkog samostana uz crkvu Gospe od Pojišana u predgradu Splita, koji nikad nije realiziran jer su se franjevci vratili u Sinj. O tim je nacrtima riječ u poglavlju *Ostali nacrti* (str. 113–114). Poglavlje *Važnost nacрта pohranjenih u samostanskom arhivu* (str. 115–118) pokazuje kako su franjevci pažljivo planirali svaki zahvat, angažirajući više stručnjaka i dajući izraditi više projekata, kako bi se našlo najprikladnije rješenje, a za izvedbu bi se obračali provjerenim ljudima za koje su znali da imaju iskustva. Međutim, nacrti pokazuju i kako je u 20. stoljeću vidljiv odmak od takve prakse, te da se projekti vrlo brzo realiziraju, ali ne donose uvijek najbolje rezultate.

Katalog nacрта (str. 119–130) donosi popis od 195 nacрта, a pri opisu pojedinog nacрта obično su navedeni naziv/opis nacрта, autor, nadnevak i dimenzije.

U *Pogovoru urednika* (str. 131–133) fra Hrvatinić Gabrijel Jurišić piše o putu, progonstvima i vraćanjima sinjskih fratara te ukratko o početcima niza „Knjižnica zbornika *Kačić*“ — monografije, dokumenti, grada.

Pri kraju knjige nalaze se *Literatura* (str. 135–141), sažetak na talijanskom jeziku (str. 139–141), sažetak na engleskom jeziku (str. 143–145), *Kazalo osobnih imena* (str. 147–149), *Kazalo zemljopisnih naziva* (str. 151–153), navedena su *Izdanja zbornika „Kačić“* u osam skupina (I. Zbornik „Kačić“; II. Knjižnica Zbornika „Kačić“ — monografije, dokumenti, grada...; III. Niz „Tragovi“; IV. Niz ponovljenih izdanja „Mala knjiga“; V. Glazbeni niz „Nova et vetera“; VI. Niz „Riječ“; VII. Zajednička izdanja; VIII. Izvan nizova) (str. 155–160) te se donosi životopis Darke Bilić (str. 161).

Ivanka Magić Kanižaj

Tomislav Žigmanov (ur.), *Misaona popudbina Tome Vereša: Zbornik radova s međunarodnog filozofsko–znanstvenog skupa (14.–16. prosinca 2012.)*. Subotica: Zavod za kulturu vojvodanskih Hrvata, 2016, 239 str.

Međunarodni filozofsko–znanstveni skup *Misaona popudbina Tome Vereša* održan je prigodom desete obljetnice smrti tog uglednog svećenika dominikanca, filozofa, teologa, prevoditelja, promicatelja dijaloga između kršćana i marksista, te istražitelja i vrednovatelja svoje zavičajne kulture i povijesti. Skup je organiziran u suradnji triju institucija iz Subotice: Subotička biskupija, Zavod za kulturu vojvodanskih Hrvata i Otvoreno sveučilište.

Zbornik je tematski podijeljen u četiri cjeline. Nakon predgovora urednika Tomislava Žigmanova, Ivan Armanda predstavio je Tomu Vereša u članku *Dr. fr. Tomo Vereš (1930.–2002.) — prikaz lika i djela*. Prikaz je temeljen na izvornoj arhivskoj građi i literaturi. U prvom je dijelu iznesen životopis Tome Vereša, u drugom pregled njegova znanstvenog i spisateljskog rada, a u trećem pregled i popis fonda *Tomo Vereš* u Arhivu Hrvatske dominikanske provincije u Zagrebu.

U Drugoj cjelini predstavljeni su filozofsko–teološki prinosi Tome Vereša. Hrvoje Lasić u članku pod naslovom *Tomo Vereš — promicatelj i zagovornik filozofsko–teološkog dijaloga: Uloga i značenje vjere u filozofsko–teološkom dijalogu* proučava Verešovo poimanje naravne i nadnaravne dimenzije čovjeka, njegove tjelesne i duhovne potrebe, smisao i svrhu postojanja i dr. Vereš je istinski pobornik međuljudskog dijaloga jer se samo kroz dijalog mogu misli i osjećaji priopćiti drugomu i obratno. Potom slijedi članak Mladena Milića *Neke od mogućih poteškoća u dijalogu između razuma i vjere*. Polazište je slu-